

พฤติกรรมของผู้ใหญ่กับความรับผิดชอบของภาพชีวิตอนาคตของเด็ก

คือสื่อการศึกษาที่มีอิทธิพลเหนือสื่อการศึกษาในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

.....ระพี สาคริก

เรากล่าวกันว่า "เด็กคืออนาคตของสังคม" แต่ภายในส่วนลึกของการกล่าว ก็เป็นได้ทั้งการแสดงออกที่เกิดจากการหวังผลประโยชน์จากกระแสที่อยู่ภายนอก และการกล่าวจากใจจริง แต่ถึงจะไม่ยากที่จะรู้ได้ หากมองไปยังพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงของกลุ่มบุคคลผู้กล่าว

เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นมา เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพก็อย่างแท้จริง หากใช้เพียงการเจริญด้วยชีวิตและร่างกายซึ่งผูกพันอยู่กับรูปวัตถุเท่านั้นไม่ แต่จำเป็นที่จะต้องได้รับโอกาสให้เจริญด้วยภูมิปัญญาซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง อันหมายถึงการมีภาวะจิตใจที่ ทำให้สามารถคิดใฝ่ตนฐานตนเองอย่างอิสระ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า ควรเป็นผู้ที่สามารถมองเห็นธรรม และคิดใฝ่ตนฐานที่มีธรรม

อนึ่ง สิ่งสำคัญที่สะท้อนภาพเจตนารมณ์ของเราทุกคนในปัจจุบันก็คือ "ต้องการความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์" แต่ก่อนที่จะมองไปยังจุดนั้น น่าจะถามตนเองก่อนว่า หากอย่างไรจึงจะให้บังเกิดวิถีทางที่มุ่งไปสู่จุดนั้นได้ และคำอธิบาย ร่วมกับคำตอบ น่าจะได้แก่ "การมุ่งมองที่พื้นฐานของคนก่อนอื่น" แล้วจึงสืบทอดไปยังอีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งสรุปได้ว่า "จิตใจคนควรได้รับโอกาสให้พัฒนาตนเองไปสู่ความมีอิสระภาพภายในพื้นฐานตนเอง" หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า "จะต้องมีใจเป็นประชาธิปไตย" มีความมั่นคงอยู่กับสิ่งซึ่งเป็นเหตุ เป็นผลที่แท้จริง

ทุกวันนี้ ประชาชนทั่วไป ได้รับผลกระทบจากปัญหาการขาดธรรมะภายในจิตใจกันทั่วไป ทำให้แต่ละคนที่มีการรับผลกระทบเข้าถึงจิตสำนึก ต่างก็ค้นร่นชวนชวาย เพื่อหากิจกรรมที่หวังว่า จะสามารถให้การฝึกอบรมศีลธรรม บ้างก็แนะนำให้ชีวิต บ้างก็แนะนำให้มีการสอนในหลักสูตร และบ้างก็แนะนำวิธีการอื่น ๆ ซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ กันไป

หลักธรรมที่แท้จริง ได้ชี้แนะให้พิจารณา เพื่อการรู้เหตุรู้ผล ดังนั้นเมื่อปรากฏผลทำให้ "คน" ขาดธรรมะ เหตุใดจึงไม่มองไปยังสิ่งที่ เป็นเหตุ อันเป็นที่มาของผลซึ่งเราต่างก็ไม่ทิ้งปรารถนานั้นเล่า หรือว่า เราเองก็มองไม่เห็นเหตุ เพราะตกอยู่ในภาวะ "ยึดมั่นถือมั่นอยู่กับรูปแบบของผล" ดังเช่นที่ร้องกันว่า "บัณฑิตตกงาน" แล้วมุ่งไปแก้ปัญหาคือ "งาน" แทนการมุ่งไปยังเหตุ และแก้ที่คน กล่าวคือ "แก้ภาวะจิตใจที่ยึดเกาะรูปแบบของงาน" เพื่อคิดสร้างงานในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างไม่จำกัดด้วยตนเอง เนื่องจากหลักธรรมก็ได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า "รูปแบบนั้น หากไม่มีตัวตนแท้จริงอะไรไม่" และ "เหตุแห่งการตก ก็คือการเกาะ"

ในเมื่อธรรมชาติ ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นชีวิตที่เกิดมาก่อน มีอำนาจเหนือเด็ก ไม่ว่าจะ เป็นอำนาจในค่านที่เป็นรูปวัตถุหรือที่เป็นนามธรรม โดยหลักการพื้นฐานดังกล่าวแล้วนี้เอง ไม่ว่าเด็กที่เจริญเติบโตขึ้นมา จะสะท้อนพฤติกรรมออกมา เป็นประการใด ผู้ใหญ่จำเป็นต้องยอมรับสภาพ "ความรับผิดชอบ" อย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ดังนั้น เด็กจะเติบโตขึ้นมา เป็นผู้ "คิดได้อิสระ" และ "มีคุณภาพ" หรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับ "ความรับผิดชอบของผู้ใหญ่" ที่ถืออิทธิพลอำนาจและมีการใช้อำนาจทุกรูปลักษณะแก่เด็ก เป็นหลักสำคัญ

ผู้ใหญ่ส่วนมาก เน้นการเล่นกับเด็กอย่างมุ่งที่รูปวัตถุ แทนที่จะเน้นในด้านนามธรรม ซึ่งได้แก่ การแสดงหลังของการปฏิบัติอยู่กับ เหตุกับผลและสร้างศรัทธาที่แท้จริง

ธรรมชาติได้ให้พื้นฐาน"การรู้ได้ถึงผลเสียของสิ่งทั้งหลาย"ไว้แก่ทุกคนที่เกิดมา แต่การที่คนจะสามารถรู้ได้อย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขซึ่ง ผู้ใหญ่ผู้ถืออำนาจอย่างสืบทอดกันมาในแต่ละช่วง จะเป็นฝ่ายกำหนด หากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ใฝ่ใจชื่อว่า"แท้จริง" หรือ "ผู้ช่วยผู้มีปัญญา" ย่อมละจากการใช้อำนาจของการถืออำนาจ ใช้อำนาจเข้าไปเป็นตัวกำหนด แต่หากกลับมาใช้เพื่อการคุ้มครองมิให้ผู้เยาว์กว่า ถูกอำนาจอื่นเข้าแทรกแซง แต่หากผู้ใหญ่ ชาคการรอบรู้ที่แท้จริง หรือมองจากอีกด้านหนึ่ง น่าจะกล่าวได้ว่า กำลังตกอยู่ในภาวะลุ่มหลงมัวเมาด้วยอวิชชา คงไม่เพียงแต่จะใช้อำนาจจากที่ขอบเขตการเรียนรู้เท่านั้น หากยังมีการใช้อำนาจ ยึดเยี่ยกเอาสิ่งซึ่งตนเองต้องการผล เข้าไปสู่ชีวิตและจิตใจผู้เยาว์กว่า ซึ่งน่าจะถือว่า"เป็นการมอมเมาที่ส่งผลทำลายคุณภาพเพื่อนมนุษย์ผู้ตกอยู่ในฐานะที่ เยาว์กว่าตนอย่างขาดความรับผิดชอบ"

ชีวิตเด็กในวัยที่กำลังมีพลังความต้องการในการเรียนรู้สูงมาก เมื่อได้มีโอกาสพบเห็นสิ่งใดที่ปรากฏอยู่ภายนอก จะมีการรับเข้าไว้ได้ง่ายและลงได้ลึกซึ้ง หากได้มีโอกาสสัมผัสกับกระบวนการใดก็ตาม ที่มีภาวะการเปลี่ยนแปลงบนฐานตนเองอย่างอิสระ ซึ่งแท้จริงแล้วบนหลักการนี้ คงไม่มีกระบวนการใดที่เป็นของจริงนอกจากกระบวนการธรรมชาติ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานไว้ให้แน่นหนา

กับอีกด้านหนึ่งคือการให้โอกาสได้สัมผัสและ เรียนรู้กระบวนการ เปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เป็นผลจากคน ได้ อย่างอิสระ และสามารถแสดงออกโดยผลจากการคิดได้อย่างเสรี เพื่อก่อให้เกิด"การนำวิถีทางความคิดให้แก่ตนเอง"ภายใต้ศอกโลกของ"การรู้ผิดรู้ถูก"ซึ่งมีการเอื้อระหว่างกันและกันอยู่ภายในตัวเอง

เมื่อได้ยื่นไค้ฟังการสนทนาหรือในค่านับธุรกิจ ที่สะท้อนออกมาเป็นครั้งเป็นคราวด้วยประโยคที่ว่า "จะทำอะไรก็จงจะส่งผลให้คนคิด" แล้วหวนกลับมามองที่"กระบวนการเจริญเติบโตของชีวิตเด็ก" ที่มีการแทรกแซงเข้าไปสู่"ระบบของเล่น" ไม่ว่าจะเป็นระบบเอกเทศ หรือระบบที่แฝงอยู่ภายในบรรยากาศของการซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน และมีการอ้างว่า"กระทำเพื่อให้เด็กมีการพักผ่อนหย่อนใจ"

บังเกิดความรู้สึกว่า มันเสมือน"อสุรกายที่กลืนกินคุณภาพคนตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก" และแน่นอนที่สุด ในเมื่อสิ่งเหล่านี้ เป็นผลจาก"คน"ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ มีอำนาจเหนือเด็ก ทั้งในค่านับลงทุน กำลังความคิด แต่ไม่ไค้หมายความว่ากำลังปัญญาด้วยแน่นอน

อนึ่ง สิ่งใดก็ตาม ที่จะก่อให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมมีการจัดการให้ต้องเป็นไปอย่างมีระบบ และเป็นกระบวนการ ด้วยอำนาจเงินในขณะที่พื้นฐานสังคมไทยได้รับการทำลายให้อ่อนแรงด้านทานลงไปมาก มาย การเจาะเข้าไปสู่สิ่งซึ่งควรจะเป็นของไทยเองในทุก ๆ เรื่อง ย่อมเป็นไปได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การสื่อสารสัมพันธ์ การจัดการ และการค้าขาย ให้ร่วมมือกันเพียงเพื่อหวัง"เงิน" โดยไม่คำนึงถึงผลที่ก่อให้เกิดการ"ทำลาย"ทรัพยากรคน โดยเฉพาะ"เด็ก"ของเราเอง ซึ่งเป็นความหวังของอนาคต อย่างขาดมนุษยธรรม และขาดความรับผิดชอบต่อแท้จริง

ในด้านของกระบวนการจัดการศึกษา ที่ยังเน้น "เจ้ามีหน้าที่เรียนในห้องเรียน ก็จงเรียนไป ส่วนเรื่องภายนอกห้องเรียน เจ้าไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง" ยังคงสะท้อนเสียงออกมาเสมอ ๆ ทำให้เด็กต้องตกอยู่ในภาวะที่มีการจำกัดอยู่ภายใต้ "ความเป็นซีกเดียว" ของบรรยากาศซึ่งมีอิทธิพลหล่อหลอมความคิดอย่างสำคัญ

เมื่อเด็กขาดอิสรภาพในการแสวงหาบนพื้นฐานตนเอง ภายใต้การรับรู้และให้โอกาสโดยผู้ใหญ่ ทางเลือกของการดำเนินชีวิต ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว แต่ละคนจำเป็นต้องมี เด็กจึงเลือกทางที่ผู้ใหญ่ไม่เห็นเพราะไม่สนใจที่จะเห็นโดยถือว่า "ซुरะไม่ใช่" หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ "การขาดการมองภาพรวมของชีวิตเด็ก" เพราะการคิดแคบมองแคบ กิจกรรมภายในสถานศึกษาที่ควรอยู่บนฐานของการให้อิสรภาพแก่เด็ก ตามกระแสจิตวิญญาณ ต้องถูกปิดกั้น หากมีการสนับสนุน ก็จะมีการจำกัดไว้ให้มุ่งวิถีทางซึ่งผู้ใหญ่เป็นฝ่ายกำหนด และมีการนำเงินมา เป็นสิ่งร่วมกำหนดอีกด้วย ซึ่งเด็กกลุ่มหนึ่งสามารถรู้ได้เท่าทัน

กระบวนการซึ่งอยู่บนพื้นฐานของกระแสที่มีการจำกัดโดยผู้ใหญ่ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ส่งผลทำให้เด็กถูกผลักดันเข้าไปสู่กระแสที่มีการใช้เด็กเป็นเหยื่อธุรกิจด้วย

ภาพที่พบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน หากไม่มองอย่างผ่าน ๆ ไป แค้นว่ามาคิดวิเคราะห์ ในฐานะที่แต่ละคนต่างก็ภูมิใจว่าตนเองมีสมอง มีความคิด และมีหน้าที่ที่จะต้องไขความคืดด้วย

ไม่ว่าศีลธรรมที่เราต่างก็แสวงหาแนวทางในการฟื้นฟู และไม่ว่าประชาธิปไตยที่เราแต่ละคน ต่างก็หวังว่า จะมุ่งไปสู่ความสมบูรณ์ เมื่อหวนกลับมามองสู่ภาพสิ่งซึ่งไถ่กล่าวมาแล้ว คงต้องถามตัวเองว่า "เรากำลังทำอะไรอยู่ในขณะนี้" และ "สิ่งที่เราต่างก็หวังกันนั้น เรากำลังมุ่งไปสู่ความเป็นจริงหรือเปล่า" และหากได้คำตอบ คงจะต้องถามอีกประโยคหนึ่งว่า "โดยหน้าที่แล้ว เราควรจะทำอย่างไร"

ทุกวันนี้ มีการพูดถึงถึง "สิทธิเด็ก" กันอย่างกว้างขวาง ทั้ง ๆ ที่เรายังคงอยู่ท่ามกลางกระแสของบรรยากาศที่ชวนให้สงสัยว่า "สิทธิของเด็กนั้นคืออะไร และอยู่ที่ไหน"

ลองหวนกลับไปพิจารณาที่ "หลักความจริงซึ่งธรรมชาติได้กำหนดไว้" ให้มนุษย์มีการอยู่ร่วมกัน แล้วนำหลักนี้มา เป็นพื้นฐานของการพิจารณาหาคำตอบ จะพบได้ว่า เด็กกับผู้ใหญ่เป็นปรากฏการณ์ที่อยู่ภายในวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและสังคม

ยิ่งไปกว่านั้น ธรรมชาติยังได้กำหนดไว้ให้ชีวิตที่มีภาวะ เป็นผู้ใหญ่ มีหน้าที่ให้ความสนใจในการเรียนรู้และทำความเข้าใจ สืบทอดไปสู่การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชีวิตที่ยังตกอยู่ในภาวะ เป็นเด็ก เพื่อหวังการสืบทอดสังคมบนพื้นฐานของสันติสุขในระยะยาว

หากนำเอาภาวะการณ์ปัจจุบันที่ไต่วิเคราะห์ไว้ในตอนแรกมาพิจารณา จะพบว่า ทุกวันนี้ เราเห็นภาพสะท้อนที่มีผู้ใหญ่กำลังตกอยู่ในภาวะ "ขาดการรู้หน้าที่ของการมีส่วนร่วมเพื่อสืบทอดสังคม" ภายในจิตสำนึกกันทั่ว ๆ ไป โดยที่มีการละเมิดสิทธิเด็กอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ทั้งในค่านิยมที่ปล่อยปละละเลย ในค่านิยมการศึกษาที่ยังคงมุ่งยึดเยียด การเศรษฐกิจที่เอาแต่แสวงหาเงินด้วยวิธีการมอมเมา ในค่านิยมเมืองซึ่งเอาตำแหน่งที่มีอำนาจ เข้าไปย้อมสมองโดยเชื่อว่าเป็นการสร้างจิตสำนึกในทางการเมือง และการทหารที่ถูกอิทธิพลรัฐวัตถุ

ซึ่งมีมนุษย์เป็นผู้ประสิทธิ์ขึ้นเพื่อใช้ เป็นอาวุธทำลายล้างกันและกัน มายักเยี้ยกให้แก่เด็กโดยที่เชื่อว่า คือการสร้าง ความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ

หากมันอยู่บนพื้นฐานของจิตที่เป็นกลาง แล้วใช้หลักธรรมเป็นพื้นฐานพิจารณาสุจริตของชีวิตและจิตใจ ย่อมพบว่า สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นสิ่งซึ่งเกิดจาก "ภาวะค้นหา" หรือ "ความอยาก" ที่แฝงอยู่ในอารมณ์ ของคน กับในอีกด้านหนึ่งซึ่งสัมพันธ์กันอยู่ก็คือ ภาวะความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของการปราศจากการรู้สึกตัวเอง ซึ่งเมื่อภาวะดังกล่าว ตกอยู่กับฝ่ายที่ถือโอกาสความเป็นผู้ใหญ่ในค่านิยมไว้เหนือเด็ก เด็กย่อมถูกละเมิด สิทธิโดยปริยาย

คำตอบในการแก้ปัญหานี้ จึงน่าจะมีอยู่แนวทางเดียว แต่ก็ เป็นแนวทางที่ดีไคว่กว่าเป็นแกนสำคัญ นั่นคือ "การละเลิกค้นหาในจิตใจของผู้ใหญ่" ลงมาได้ ผู้ใหญ่ย่อมสามารถมองเห็นแนวทางที่แท้จริงได้ช่วยตนเอง และอีกด้านหนึ่ง เด็กก็จะได้รับสิทธิเสรีภาพกลับมาสู่พื้นฐานตนเองภายในกระแสน เป็นสังขาร เพื่อการมี โอกาสพัฒนาไปสู่ความมีคุณภาพชีวิตที่แท้จริง.